

ŽIL i EDMON  
de GONKUR

MA DAM  
POMPADUR

Prevela Olga Trebičnik

VULKAN  
IZDAVAŠTVO  
Beograd, 2020.

Naziv originala:  
Jules et Edmond de Goncourt  
MADAME DE POMPADOUR

Ovaj roman deo je svetskog javnog književnog dobra.  
Copyright © za ovo izdanje Vulkan izdavaštvo

ISBN 978-86-10-03524-7



Ova knjiga štampana je na prirodnom recikliranom papiru od drveća koje raste u održivim šumama. Proces proizvodnje u potpunosti je u skladu sa svim važećim propisima Ministarstva životne sredine i prostornog planiranja Republike Srbije.

## GLAVA PRVA

*Prva kraljeva ljubavnica iz redova buržoazije – Odaje kraljice Marije Leščinske – Gospođica Poason – Proročanstvo gospođe Lebon – Susreti gospođe L’Etiol sa kraljem u Senarskoj šumi – Bal pod maskama u Gradskoj većnici februara 1745.*

**U** XVIII stoleću buržoazija nije više svet oslobođenika i obogaćenih, bez prava i imena, svet u čijoj bi kesi kralj i rat morali da traže svoj spas. Ona je jačala iz vlade u vladu. Nakon što je pod Filipom Lepim bila narod, postala je pod Filipom Valoaom treće telo, odnosno treći stalež u državi. I počev od Filipa Valoaa do Luja XV ona dobija sve, zarađuje sve, kupuje sve i uzdiže se do svega. Ona je nepriznata, a svim činjenicama potkrepljena istina. Anri IV, Rišelje, Luj XIV uspeli su da je dignu protiv plemstva; i svakim danom stoleća, koje je započelo smrću kralja Luja XIV a završilo se revolucijom, učvršćuje se njen položaj u državi, donoseći joj sve nove i nove pozicije. Uvukla se u dvanaest

parlamenta, među ađutante, u državne riznice. Dobila je pravo da odlučuje o nadležnosti suda, njoj se dodeljuju položaji u državnoj upravi, na dvoru, u namesništvu. Četvrtina oficira je iz njenih redova; drži fantastičan broj crkvenih župa, kanonikata, bogomolja, prebendi i posvetovljenih opatija.

Uprava je njena očinska baština. Daje ratne komesare, šefove raznih kancelarija, prehrambene, mostovne i drumske činovnike, trgovačke pomoćnike svih struka.

Sudska zvanja – od advokata do kancelara – pripadaju isključivo njoj. Svi državni sekretarijati kao da su njena apanaža. Njeno vlasništvo i njena baština su i ministarstva i upravna savetodavna tela, počev od nižih delegata do intendantata, od majstora za rekvizije do pomoćnika ministara.

Sem što je direktno učestvovao u upravnoj vlasti, sem što je zauzeo položaje, infiltrirao se u visoka zvanja, sem što je obavljao i postepeno prisvajao sve vidove državne vlasti, treći stalež kraljevine je u svojoj inteligenciji i sposobnostima našao izvore ne toliko neposrednog koliko velikog i važnog uticaja. Svi oni mnogoobožavani znaci francuske slave, veoma blistavi sjaj onog stoleća, pa umetnosti i nauke – sve mu je to donelo popularnost i podarilo moralnu vlast nad javnim mnjenjem. No sve ovo vladavini *Tiers État*-a, za koji je godina 1789. značila samo priznanje i zakonsko posvećenje, još uvek nije bilo dovoljno. Ovaj novčani stalež, rođen iz novca, narastao i napredovao posredstvom novca, stalež koji se uzdigao na položaje jedino kupovanjem, vladao je zahvaljujući onoj novčanoj trgovini čiji je bilans iznosio četrdeset pet miliona u korist Francuske.

Vladao je pre svega sistemom finansija, gde su sva sredstva, svi resori, sve privilegije blagostanja, imetka, vaspitanja bili u njegovoj nadležnosti, u njegovim rukama. Trećem staležu – i jedino njemu

## *Madam Pompadur*

– pripadala je masa od pedeset hiljada ljudi, masa koja se od sitnog činovnika, pomoćnika i službenika uzdigla do generalnog zakupca, generalnog poreznika, do rizničara. Rukovanje prihodima ili zajmovima Francuske pružilo je svim tim ljudima mogućnost da naglo dođu do ogromnih bogatstava. Setimo se samo nekih od tih novčanih magnata od kojih je jedan došao, na primer, u Pariz sa paketićem brijanja, drugi iz neke provincijske suknare ili bačvarnice, iz vinare u Port a l'Angleu ili pak iz predsoblja gospodina De Feriola, magnata kao što su, na primer: Adin, Beržere, Brizan, Bragus, Bure, Kaz, Koze, Dipen, Diran, Diše, Danže, Devije, Donji, Fonten, Grimo, Žirar, Odri, Okar, Elveten, Malo, Mason, Miko, Rusel, Savalet, Sonje, Toanar.

Šta je plemstvo sa svojim dobrima, posedima i mačem, sa svojim počastima i privilegijama prema krupnoj finansijskoj buržoaziji koja predstavlja jezgro javne moći, koja drži novac društva i zajednice, koja udaje svoje kćeri za najčruvenija imena i koja u najsvojstvenijem pozivu plemstva – u ratu – utiče čak i na planove generala, i to u tolikoj meri da se u toku sedmogodišnjeg rata svi planovi, projekti i bitke podvrgavaju komandi jednog Divernea? Ovako ekonomski moćan treći stalež je u srcu monarhije stvarno predstavljao plutokratiju u svoj njenoj moći i sjaju. Kao što je primetio već Sen Simon, njegovo bogatstvo ne osećamo samo u politici – ono se na veoma čudan način očituje i u rasipničkom načinu života, u krupnim novčanim izdacima. Kome pripada ona prekrasna kuća među dvadesetinom sličnih, ona šetališta pod narandžama, one slike najslavnijih majstora, oni najodabraniji mermerni stolovi, oni porculanski kabineti iz Nemačke i Kine, one lakirane škrinje iz Japana, čudesno lagane i miomirisne, oni ormari jedinstvene rezbarije i oblika, onaj nameštaj iz ruku najvršnjih radnika? Kome? Jednom lihvaru. I ko su, zapravo, uzori elegancije, odlični poznavaoци dobrog ukusa?

Ko? Generalni zakupci koji su i mecene i Mediči stoleća Luja XV. Čini nam se naprosto da sliku i priliku ovog svemoćnog i božanskog sveta finansija imamo uhvaćenu u graviranom portretu Pari Monmartela što, okružen umetninama, stoluje među predivnim statuama, bronzama i goblenima, usred zlata, otvoreno i kraljevski, sa strašnim i mirnim licem ministra finansija.

I eto, iz ovakve otmenosti, ovakvog preobilja, jedna žena, rođena i odgajana u građanskom novčanom svetu, vinula se na položaj koji je plemstvo naviklo da smatra svojim isključivim pravom, te svojim životom prva dala primer da kraljeva ljubavnica može biti i bez visokog porekla, i nagovestila novo uzdizanje buržoazije čija će se moć postepeno presaditi i u Versaj.

Posle smrti madam De Šatoru, kralj je u kraljici, u svom svakodnevnom životu i u društvu svojih prijatelja uzalud tražio nešto što bi ga vratilo u dom njegove žene i vezalo ga. Kod Marije Leščinske i u njenoj okolini suprug nije našao ništa što bi mu obećavalo sreću po njegovom ukusu ili društvo koje bi mu odgovaralo. Posle uzbuđenja, briga, posle suza prolivenih zbog kraljevih neverstava, kraljica se još više usamila, naprosto uspavala. Poniženja, pretrpljena od strane kralja koji bi je ostavio dugo da stoji pre nego što bi joj rekao: „Izvolite seći, madam!“, život lišen svakog uticaja a pun svakovrsnih neprijatnosti i sramota, zatim nemaština koja ju je primorala da se čitavog leta kocka posuđenim novcem, pa naduveno i bahato ponašanje vojvotkinje De Šatoru – zbog čitavog tog dugog niza patnji, žrtava, nerviranja i odricanja kraljica je prevremeno ostarela i postala turobna. U jednom svom pismu tužno piše: „Meni su uskraćena i najnevinija zadovoljstva.“

## *Madam Pompadur*

Raspored njenog života i dnevnih poslova postao je još stroži i grublji; zatvorena u svojim odajama, daleko od buke i vreve Versaja, izlazila je jedino ako bi to nalagao protokol ili zbog neke dobrotvorne priredbe, ako je trebalo da poseti versku zajednicu Malog Isusa, jer joj je ova svake godine izvezla po jednu haljinu u zlatu, srebru i muslinu, na persijski način, a njih je volela da nosi. Činilo se kao da usred versajske palate, inače pune života, grozničavih frivolnosti i promena, jedan samostanski časovnik ravnomerno, mirno i polako otkucava časove monotone egzistencije žene Luja XV, žene koja se satima zatvarala sa svojom „lepom Minjon“, mrtvačkom glavom za koju je tvrdila da pripada Ninon de Lanklo.

Prepodne bi provela u molitvi i čitanju pobožnih knjiga; na to bi učinila posetu kralju, onda malo slikala, potom se obukla i u pola jedan otišla na misu pa na ručak. Posle ručka je radila u svojim kabinetima, vezla, tkala, posvećivala se dobrotvornom radu koji za nju nije više predstavljao zanimanje i odmor u časovima dokolice već obavezu i milosrdni rad koji siromasi očekuju pa se stoga obavlja na brzinu – eto kako se odvijao raspored svakog njenog dana. Napustila je svoje muzičke ambicije, gitaru, liru, klavičembalo, zabavu koju je negovala prvih dana svog braka; sad joj časovi čitanja istorijske lektire traju do večere.

Tek nakon večere nastupa živahni i mondeni trenutak njenog dana. Pored vojvotkinje De Luin, „kvočke“, provodi svoju veliku prazničku radost, radost – sama ju je tako nazvala – da u ljupkoj naslonjači sedi nasuprot madam De Luin pored stola i zabavlja se sa svojom prijateljicom. Napuštena od žena – ove bi se raspršile po „malim apartmanima“, za šta im je morala izdati još i generalnu dozvolu da ne moraju biti kraj nje – nalazi svoju malu voljenu svitu, vojvodu i vojvotkinju, kardinala De Luina, vojvodu i vojvotkinju

De Ševrez, predsednika Enoa, Monkrifa; i ovo su predivne večeri za sirotu kraljicu. Međutim, ove sedeljke, već i ranije manje-više dosadne, tek sada su se pod uticajem ovih već senilnih i sterilnih ličnosti pretvorile u prave-pravcate porodične spavaće partije, prekidane naglim buđenjem kardinala De Luina koji bi zatražio „da se sazove skupština“, i to još takvim glasom da bi se Tintamar, ostareli pas vojvotkinje De Luin, i sam zaražen dremljivošću salona, trgao iz hrkanja. Na ovakav način otuđen od kraljice, a pod uticajem sve veće razlike u ukusima i rasonodama, Luj XV se ponovo upleo u prolazna ljubakanja kojima je jedini cilj bio da mu rastroje čula; ona ga intimno nisu zadovoljavala kao čoveka, roba svojih navika.

U to doba je građanski živalj Pariza glasinama o svojoj nadarenosti, inteligenciji i lepoti zaokupljala jedna mlada tek udata žena.

Izvanredne sposobnosti i retko obrazovanje dali su joj sve darove i svojstva potrebna ženi da postane ono što je osamnaesti vek nazivao virtuoskinjom, savršenom slikom i prilikom zavodnice. Želiot ju je naučio da peva i svira na klavičembalu, a Gibode da pleše; njeno pevanje i plesanje nisu nimalo zaostajali za pevanjem i plesanjem profesionalne pevačice i balerine u operi. Krebijon ju je kao kućni prijatelj podučavao u recitovanju i veštini govorništva, a Krebijonovi prijatelji su njen mladi um izoštrili tako da je umeo baratati svakakvim finesama, tananostima, osećanjima i ironijom što je sasvim odgovaralo duhu ondašnjeg vremena. U njoj kao da su se stekli svi darovi ljupkosti. Nije bilo žene koja bi bolje uzjahala konja, koja bi zvukom svoga glasa ili akordom nekog instrumenta brže osvojila čoveka, koja bi vam tačnije dočarala ton gosena ili akcenat trube, a ni žene koja bi sa tako pikantnim obrtima umela da priča. A tamo gde bi druge žene mogle eventualno da se takmiče s njom – na polju koketerije – tamo bi suvereno odnela pobedu svojim genijalnim



odevanjem, načinom kako bi prebacila šal od šljokica preko ramena, pa oblikom koji bi dala nekoj ukrasnoj sitnici, jednom reči, pečatom koji je njen istančani ukus davao svemu što je nosila. Pa čak i u intimnoj atmosferi velike buržoazije, visokih finansijskih krugova njenog doba, u društvu umetnika, njeni lepi prsti umeli su da drže olovku, da vode iglu po bakru, a sve po ugledu na jednu drugu kćer finansija, na Krozaovu rođaku madam Duple; njene duhovite skice su Kelis i Bašomon gravirali u bakru. Saloni su se otimali za njenu divljenja dostojnu ličnost. Samuel Bernar je umro žaleći što nije imao prilike da je čuje. U salonu gospođe D'Anžervilije desilo se – čudno, zapravo – da je gospođa Maji, čuvši je kako svira na klavičembalu, od oduševljenja poletela muzičarki u zagrljaj; odmah posle toga je ushićenje i iskrenost svog entuzijazma prenela i na dvor, koji je tada prvi put čuo za građansko ime ove žene. A čuo je posle i s druge strane. Tako je predsednik Eno bio jednom prilikom na večeri kod gospodina De Montinjija, a bili su prisutni i Difor, Želiot, gospođe Obeter i De Sasenaž; i on je u jednom pismu datiranom godinu dana posle udaje gospođice Poasan uzviknuo: „Tamo sam sreo jednu od najlepših žena; video sam gospođu D'Etiol. Savršeno svira, peva s najvećom vedrinom i izvanrednim ukusom; zna stotinu pesama i u Etiolu igra u komediji u jednom isto tako lepom pozorištu kao što je naša Opera koja ima pokretnu binu.“

Gospođa D'Etiol svidala se muškarcima i zavodila ih; ten joj je bio savršeno beo, usne pomalo blede, a oči neke neodređene boje; u njima se zavodničko crnilo mešalo sa zamamnim plavetnilom. Imala je bujnu svetlokestenjastu kosu, očaravajuće zube i najdražešniji osmejak od kojeg su joj se stvarale jamice na obrazima, što ih vidimo na gravuri „Vrtlarica“; imala je, sem toga, divan stas, punačak i srednje visine, zatim savršene ruke; njihova igra i pokreti tela

bili su joj živahni i strastveni; a isto takvo joj je bilo i lice, zanosno, pokretljivo, promenljivo i živo, ozareno dušom žene, lice koje je uvek iznova pokazivalo čas dirljivu ili strogu nežnost, čas otmenu ozbiljnost ili šeretsku ljupkost.

Ovo tako zavodničko i u svom obrazovanju tako savršeno stvorenje, toliko izdašno obdareno bezbrojnim talentima i savršenstvima, imalo je samo jednu manu: poreklo. Imalo je tu nesreću da bude dete nekog gospodina Poasona koji je trgovao hranom pa zbog prevara bio osuđen na smrt vešanjem, i neke gospođe Poason, kćeri izvesnog gospodina De la Mota, liferanta ekonoma Doma invalida; njegov galantan život bio je poslovičan. Majka joj je u vreme njenog rođenja održavala stalnu ljubavnu vezu s Lenormanom de Turnemom koji je bio veoma zainteresovan za rođenje male Poasonove i stoga snosio troškove izvrsnog vaspitanja devojčice. Nije potrajalo dugo, a oko gospođice Poason se stvorio velik krug obožavalaca; najrevnosniji među njima je bio nećak gospodina Lenormana de Turnema, gospodin Lenorman d’Etiol. Plan ove rođačke ženidbe sproveden je u delo bez ikakvih teškoća. Gospodin Lenorman de Turnem predao je nećaku polovinu svojih imanja s obećanjem da će drugu polovinu dobiti posle njegove smrti; i tako je gospođica Poason postala madam D’Etiol. Ni trepnula nije kad je preuzela imetak svoga muža, a isto tako joj je bilo samo po sebi razumljivo da prisvoji i čarobno imanje Etiol u namesništvu Sans, gde je mlada žena reformirala i okupila društvo gospođe Poason i gospodina de Turnema, Kaizaka, Fontenela, opata De Bernisa, Mopertija i Voltera koji će kasnije u jednom pismu markizi spomenuti tokajac što ga je bio pio u Etiolu.

Gospođa D’Etiol udala se veoma hladnokrvno i smišljeno. Bila je ravnodušna prema ljubavi svoga muža, jer je uviđala kakav je; a bio je malen, prilično ružan, loše građen. Uostalom, udaja joj nije

bila ni cilj ni svrha već samo odskočna daska. Čvrsta ambicija koja se bila nadvila nad njene detinje nagone, nad njena devojačka maštanja, zarobila je i častoljublje mlade žene. Prvi utisci njene mašte, lakovernost i urođeno sujeverje, velika slabost njenog pola, obećanja vračara koje će joj i kasnije u Versaju potajno gledati u karte, drske i ciničke nade koje je izražavala njena mati gledajući kćerkinu gracioznost i darovitost, kao i sama njena priroda i vaspitanje predodredili su madam D’Etiol da postane „kraljev zalogaj“. U dnu njene duše klija je i bujao, potajno kao u duši madam De Vintimil, čvrsto postavljen plan zavođenja, smeo i bestidan projekt jedne srećne karijere praćene skandalima; posedujemo čak i dokaze o ovim potajnim mislima, ovim namerama gospođe D’Etiol, i to u obliku čudnih računa koji su nedavno i objavljeni u budžetu, pod stavkom penzije čitamo da je Madam De Pompadur dodelila 600 livri gospođi Lebon zato što joj je ova u njenoj dvanaestoj godini prorekla da će jednog dana postati metresa Luja XV. Ovo je polazna tačka u maštanjima gospođice Poason, njen početak je u proročanstvu Ciganke, i ono je na prag njenog života postavljeno kao na prag romana. Otada je sva zaokupljena Leboninim proročanstvom; kad je bila već udata, rekla je smeškajući se – mada to za nju nije bilo smešno – da bi svog muža mogla prevariti jedino sa kraljem, ni s kim drugim.

Otada se čitav život madam D’Etiol vrteo jedino oko toga da je kralj vidi i zapazi. Za svoj lov na jedan pogled Luja XV mobilisala je aktivnost svih svojih moždanih ćelija, sve svoje vreme, ne vodeći računa o njegovom proticanju; njemu je posvetila svu svoju slobodu i sve mogućnosti od strane svog muža koji je naprosto izgario ispunjavajući njene hirove i najsitnije želje. Iz Etiola je otišla u Senarsku šumu, u lov, i bacila se pred kralja koji je sa svojom svitom tamo lovio, izložila se njegovoj radoznalosti, mamila ga u svom

najkokenijem kostimu, pred njegovim očima mahala lepezom na kojoj je – prema pričanju – jedan Maseov učenik naslikao Anrija IV pred Gabrijelinim nogama. Uvek se kretala usred konja, pasa, kraljeve svite, kao lagana i izazivačka Dijana, čas u nebeskoplavom kostimu vozeći se u ružičastom fetonu, čas u ružičastom kostimu vozeći se u nebeskoplavom fetonu.

Kralj ju je zbilja zapazio, sve je više zaustavljao oči na njoj i na kraju počeo da se zabavlja njenim simpatičnim smicalicama, što, naravno, nikako nije moglo promaći budnom dvoru.

Onog dana kad je vojvotkinja De Ševrez govorila kralju o *petite d'Etioles*, približila joj se vojvotkinja de Šatoru i tako je snažno očepila da je gospođi De Ševrez odmah stao dah. I sledećeg dana je gospođa De Šatoru, prilikom posete u kojoj će zamoliti za oprostaj, kao ovlaš izrekla reči: „Znate li da se trenutno raspravlja o tome da se kralju podvede mala Etiolovica; samo se još traži način.“ No gospođa De Šatoru nije se zadovoljila samo s tim, nego je poručila gospođi D'Etiole da se više ne pojavljuje u kraljevim lovovima. I gospođa D'Etiole se pomirila s tim da sačeka smrt gospođe De Šatoru pa da ponovo stupi u akciju.

Veliki bal pod maskama na pokladnu nedelju (28. februara 1745), održan u gradskoj većnici povodom venčanja prestolonaslednika sa španskom infantkinjom Marijom Terezijom, pružio je gospođi D'Etiole novu priliku da se približi kralju. I tako je napala Luja XV u vidu ljupke maske, dražeći ga nebrojenim izazovima i hiljadama zgodnih i duhovitih priča. Kad je pak kralj prešao u napad, domino je ipak nekako pristao da skine masku; odlazeći, gospođa D'Etiole je kao slučajno ispustila maramicu, Luj XV ju je digao i dobacio je lepoj begunici, pri čemu je dvoranom zabrujalo: „Maramica je bačena!“

Nekoliko dana docnije – ako je verovati savremenim biografima – kralj se pred spavanje požalio svom komorniku Bineu da polako već

oseća gađenje prema usputnim ljubakanjima, prema površnostima prolaznih ljubavnica i veza koje se stvaraju od slučaja do slučaja. Poverio mu je svoju odvratnost prema gospođi De la Popelinijer, koju je podržavao i forsirao Rišelje, isto tako prema vojvotkinji De Rošešuar, odskorašnjoj grofici Brion, koja je htela da isplete dvorsku intrigu i o kojoj su zli jezici dvora u šali govorili da je kao konj iz male ergele koga svakom nude a niko ga neće. Bine, rođak gospođe D’Etiol, počeo je tada da priča kralju o jednoj ličnosti koja će mu se sigurno dopasti i koja od svog detinjstva gaji najnežnija osećanja prema njemu, kralju Francuske. Bine je podsetio kralja na damu iz Senarske šume, na damu sa bala pod maskama... I prve sedmice meseca aprila, na italijanskoj komediji koja se davala u Versaju, dvor je video gospođu D’Etiol u loži pored pozornice, u neposrednom vidokrugu kraljeve zastrte lože. Sledećih dana opazili su da kralj večerava u svojim odajama, da nikoga ne poziva, te je u Versaju zavlдалo sveopšte mišljenje da Luj XV večerava u društvu gospođe D’Etiol. Međutim, ona je kod njega jela svega jedanput, i to onda kad mu se bila podala; posle toga je kod kralja nastupilo izvesno sustezanje, izvesno zatišje, nešto slično „biti na oprezu“ sa svojom novom strašću; nekoliko dana Luj XV je gluv na aluzije i izazivanja Binea i Bridža, dvorskog konjušara, svog prijatelja, koji je bio dušom i telom odan gospođi D’Etiol i usrdno radio na njenoj sreći.

S druge strane pak intriga koju je ispleo Bine u dosluhu sa gospođom de Tansen, neumornom intrigantkinjom, koja je ovog puta učestvovala u igri na strani gospođe D’Etiol, nije se održala u tajnosti već se pročula. Tako je Boaje, biskup od Mirpoa, Dofenov vaspitač, vrlo brzo bio obavešten o svemu; ovaj jezuit koji je preko gospođe De Šatoru bio predmet Volterovih sarkazama, digao se glasno protiv lošeg primera koji bi pružilo javno priznanje jedne

metrese, optužene za ateizam, metrese koja je svoju mladost provela u društvu Fontenela, Mopertija, Voltera. Boaje je, štaviše, pozvao Binea i zapretio mu da će izdejsstvovati da ga Dofen protera. Bine, poznati šaljivdžija, govorio je o ucveljenosti koju oseća zbog glasina što kolaju o njemu, tvrdio je da su klevete protiv gospođe D’Etiol izmišljene, izjavio da je njegova rođaka došla na dvor samo da zamoli za mesto generalnog zakupca i da se neće više pojaviti u Versaju čim dobije to mesto za svoga muža. I kad je sve to rekao, pa se još i zakleo pred biskupom od Mirpoa i drugim dvorskim osobama, nastavio je kod kralja svoj podzemni bonoovski\* rad.

Ovaj samovoljan postupak biskupa od Mirpoa podstakao je kraljeve prijatelje, neraspoložene prema licemernoj bogomoljačkoj stranci, da se dušom i telom bace u avanturu gospođe D’Etiol. Nagovarali su Luja XV pričama, primedbama, podilaženjima. Skrenuli su mu pažnju na prenemaganja mlade Dofine koja nije više dolazila u male odaje zato što su joj bile mrske nimalo fine opaske njenog muža o kraljevom ponašanju. Huškali su ga protiv unižavajućeg nedolaska Dofine i govorili mu da će pokazati slabost ako bude popustio intrigama vaspitača svoga sina, opomenama svoje porodice.

Jedno veče je kralj, smejući se, upitao Binea šta bi sa njegovom rođakom. Luj je priznao komorniku da mu se ona, doduše, sviđa, ali da misli da su kod nje u pitanju samo častoljublje i interesi; dodao je da bi mu u suštini bilo drago da vidi kakvo će dejstvo kod nje izazvati njegov prividni prezir. Bine je požurio da odgovori da gospođa D’Etiol umire za njim i da joj ne preostaje ništa drugo – s obzirom na to da je muž posumnjao u nju – nego da presvisne od tuge, jer ne može da preživi kraljevu ljubav; tako će najbolje zavarati

---

\* *Bonneau* je bio kancelar i podvodač Karla VII. (Prim. prev.)

bes muža koji je obožava. Na to mu je kralj rekao da bi bio srećan kad bi mogao ponovo da vidi gospođu D'Etiol; i tako je 22. aprila 1745. došlo do njihovog drugog susreta. Gospođa D'Etiol je jednog dana bila zamoljena da dođe na večeru ali sa gospođom De Belfon, budući da se gospođa De Lorage nalazila u Parizu; od muškaraca su bili prisutni gospoda Liksambur i Rišelje. Svi su bili veseli, toliko veseli da kralj nije otišao španskom poslaniku na bal gde su ga čekali, i da je večera trajala sve do pet ujutro. Tog puta je gospođa D'Etiol, poučena od Binea, vešto prikriila svoje častoljubive planove i vlastohlepni karakter koji je u prvom mahu bio poplašio kralja, savladala je svoju dušu i bila samo ljupka ženica kakvu je Luj XV i tražio.

Gospođa D'Etiol je još ležala u naručju Luja XV kad mu je govorila o svom ludo zaljubljenom mužu koji bi, budući da je već posumnjao u nju, mogao u prvoj navali besa, bola i sramote i da prenagli. Dramatizovala je kralju ubilačke ispade besnila koji je očekuju kod kuće. Na kraju je još odlično odglumila komediju preplašene supruge, tako da je njen strah toliko ganuo kralja da joj je dozvolio da se skloni u bivši stan gospođe De Maji. Onda, u onom kutku Versaja odakle ju je posle bilo nemoguće isterati, gospodarica nad kraljem koga je po čitav dan obasipala ljubavlju i nežnostima, iznudila je žena gospodina D'Etiola jedno za drugim obećanje da će ukloniti njenog muža, obećanje da će je zaštititi od Dofenovih intriga, obećanje da će joj pokloniti imanje. Šestog maja, kad je Luj XV krenuo u rat, dobila je od njega i obećanje da će je postaviti i priznati za zvaničnu metresu čim se vrati iz Flandrije.

Dok je čekala kraljev povratak i dok su za nju u Versaju preuređivali stan vojvotkinje De Šatoru, buduća markiza De Pompadur povukla se u Etiol, gde joj je Volter ujutro na dan bitke kod Fontenoja posvetio sledeće stihove:

*Kad Luj, šarmantni naš heroj,  
Celog Pariza idol,  
Izvojuje sjajni koji boj,  
Zahvalimo za to samo  
Božanstvenoj gospođi D'Etiole.\**

Gospođa D'Etiole odbila je da pođe s kraljem u rat; htela je da izbegne onakvu poviku kakvu su svojedobno bili digli protiv sestara Nel, no u stvari je računala s tim da će udaljenost zapaliti u kralju sasvim novu ljubav. Živela je u nekoj vrsti povučeniosti; činilo se da se sav njen život sveo jedino na čitanje pisama koja je primala od Luja XV. Početkom jula srećna metresa ponosno je pokazala svojim prijateljima osamdeset pisama zapečaćenih galantnom devizom: „Diskretno i verno“. I zaista, sasvim je shvatljivo što je kralj redovno pisao svojoj ljubavnici: video je da ima posla sa dražesnom autorkom pisama, sa zaljubljenom ženom koja je vezom sa jednim pesnikom, uvučenim takođe u kulise intrige, postala još moćnija. Opat de Bernis, koji je s paketom pod miškom čio i oran doplovio lokalnim brodom u Etiole, započeo je svoju karijeru redakcijom njenih galantnih pisama, za koje ne bi mogao naći ljupkije obrte ni duhovitiji stil.

Jedno od poslednjih kraljevih pisama nosilo je natpis: „Markizi De Pompadur“ i sadržavalo dekret kojim joj je podario ovu visoku titulu.

Devetog septembra 1745, sutradan nakon kraljevog povratka u glavni grad, za vreme obeda priređenog u kraljevu čast u gradskoj većnici, naredila je markiza De Pompadur, kojoj su došli gospodin

---

\* *Quand Louis, ce héros charmant / Dont tout Paris fait son idol, / Gagne quelque combat brillant, / On doit en fait compliment / la divine d'Etiole.* (Prim. prev.)



De Ževr, gospodin predsjednik udruženja trgovaca, gospodin De Mirvil, da joj podnesu izveštaj o stanju njenih stvari, da joj se servira raskošna večera u jednoj od soba većnice u koju se inkognito povukla sa gospođom De Sasenaž i gospođom D'Estrad.

Gospođa D'Etiol predstavljena je na dvoru u Versaju 14. septembra 1745. godine.

Gospođu D'Etiol je vodila princeza De Konti koja je imala velikog udela već u ranijim intrigama kralja sa gospođom De Maji; zbog svog rasipništva, nesređenog domaćinstva, dugova svojih i svoga muža, ona je bila primorana da se bavi uslugama ove vrste. Metresu su pratile gospođa Lašo Montoban i njena rođaka, gospođa D'Estrad, koja je bila predstavljena na dvoru tri dana ranije.

Gospođa D'Etiol pošla je kralju u šest posle podne, okružena mnoštvom sveta koji je ispunio kraljevu sobu i predsoblje i napasao svoju radoznalost na zbunjenosti Luja XV koji je za trenutak pocrveneo kao rak.

Iz kraljevog stana gospođa D'Etiol je otišla kraljici, gde nije bilo ništa manje sveta. Pariz, koji se veoma pomno interesovao šta će zakonita supruga reći ljubavnici svoga muža, već je unapred sastavio nekoliko reči koje bi Marija Leščinska trebalo da izgovori a da ništa ne kaže. Stoga su se dvorani, koji nisu znali za diplomatske poteze gospođe D'Etiol kod žene Luja XV, to više začudili kad ju je kraljica – umesto da joj uputi običan kompliment u vezi s haljinom – upitala za jednu jedinstvenu ženu iz visokog plemstva sa kojom se ova družila: „Recite mi šta radi madam De Sesak, tako sam je rado viđala u Parizu.“ Ljubavnica pak, zbunjena kraljičinom dobrotom i uviđavnošću koja je prevazišla sva njena očekivanja,

promucala je jedino: „Milostiva gospođo, moja goruća želja je da vam se dopadnem.“

Glas o milosti u kojoj je bila predstavljena u kraljevskoj porodici prostrujao je Parizom; prepričavalo se da je razgovor bio veoma dug, da je trajao čitavih dvanaest rečenica. Sto se tiče Dofena, on je ostao u svojoj ulozi; veoma hladnim tonom je gospođi D’Etiol uputio nekoliko reči na račun njene toalete, kako je bilo unapred dogovoreno.

Četiri dana kasnije madam De Pompadur je bila već na putu za Šoazi koji su upravo bili preuredili, nameštaj u kraljevoj sobi presvuikli su teškom belom svilenom tkaninom sa prekrasnim uzorkom. Luj XV, sav predan svojoj ljubavi, prilično je hladno dočekao starog kralja Stanislava kad se ovaj 27. septembra neočekivano pojavio na partiji karata koja se održavala u kraljevoj sobi i kojoj je, za jednim od dva stola, prisustvovala i markiza u lovačkom kostimu.

Meseca oktobra se madam De Pompadur u Fontenblou uselila u odaje koje su prilikom njenog poslednjeg boravka još pripadale vojvotkinji de Šatoru. Živela je povučeno i izlazila jedino kad je posećivala kralja. Bila je dovela izvrsnog kuvara i priređivala odlične večere u dane kad kralj nije večerao u svojim apartmanima. Čitav njen život, diplomatski razrađen do najsitnijih detalja, vodile su madam De Tansen, njena intimna prijateljica, kao i poslednje instrukcije njene majke, gospođe Poason, koja je – prema Barbijeovim rečima posedovala pamet četiri đavola. Ležeći na samrti, presrećna i sva obuzeta trijumfalnim nemoralom svoje kćeri koja ju je pred samu smrt još jednom oživela, provela je gospođa Poason svoje poslednje časove u tome da novoj favoritkinji zacrta makijavelistička pravila u njenom budućem životu na dvoru.